

STŘEDOŠKOLSKÁ ODBORNÁ ČINNOST

Obor č. 12: Tvorba učebních pomůcek, didaktická technologie

Historiografický projekt aneb Jak zlepšit výuku dějin

Tomáš Preisler

Hlavní město Praha

Praha 2020

STŘEDOŠKOLSKÁ ODBORNÁ ČINNOST

Obor č. 12: Tvorba učebních pomůcek, didaktická technologie

Historiografický projekt aneb Jak zlepšit výuku dějin

Historiographic project or How to make history teaching

Autoři: Tomáš Preisler

Škola: Vyšší odborná škola a Střední průmyslová škola dopravní,
Praha 1, Masná 18

Kraj: Praha

Konzultant: Mgr. Kulíšková Jarmila

Praha 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou práci SOČ vypracoval samostatně a použil jsem pouze prameny a literaturu uvedené v seznamu bibliografických záznamů.

Prohlašuji, že tištěná verze a elektronická verze soutěžní práce SOČ jsou shodné.

Nemám závažný důvod proti zpřístupnění této práce v souladu se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších předpisů.

V Praze; dne 5.3. 2020 ... Tomáš Preisler .....

Poděkování

Tímto bych rád poděkoval paní učitelce Mgr. Jarmile Kulíškové za umožnění se zúčastnit této soutěže. Dále paní učitelce Mgr. Denise Žaludové, která mi hodinami informatiky dodala potřebné informace k rozvoji mého projektu.

V neposlední řadě bych rád poděkoval panu prof. PhDr. Václavu Horčíčkovi Ph.D. a jeho kolegům, kteří mi věnovali čas a zabývali se mým projektem a diskutovali se mnou na toto téma.

ANOTACE

V této práci se budu zabývat mým vlastním nápadem, jak zlepšit, tedy zatraktivnit a lépe přiblížit dějiny žákům a studentům na školách. Cílem mé práce bude poukázat na vývoj didaktiky dějepisu, a tedy opodstatnit můj návrh ke zkvalitnění výuky dějepisu a pomoci tak nejen žákům, ale i pedagogům.

KLÍČOVÁ SLOVA

Historie, didaktika dějepisu, využití IT technologií

ANNOTATION

In this work, I am going to show you my own project, which will help pupils to make history teaching more attractive.

The aim of my work will be to point out the development of history didactics and thus to justify my proposal to improve the teaching of history and to help not only pupils but also teachers.

KEYWORDS

History, didactics of history, use of IT technologies

OBSAH

1	Vývoj didaktiky dějepisu	1
1.1	Středověk	1
1.2	Renesance a Humanismus	1
1.3	Novověk.....	2
1.3.1	Vzdělávací a školní reformy u nás v období Habsburské monarchie	2
1.3.2	Didaktika dějepisu a prvotní tvorba učebnic	3
2	Vývoj projektu.....	4
2.1	Zeměpisné a kulturní pojetí historiografie.....	4
2.2	Prvotní myšlenka	5
2.3	Další myšlenkové pochody.....	5
2.4	Princip fungování mého metodického systému.....	6
2.4.1	Obecný popis.....	6
2.4.2	Konkrétní nabídka	6
2.4.3	Další oblasti využití.....	6
3	Závěr.....	7
4	Zdroje:	8

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1:mapa Evropy.....	4
----------------------------	---

1 VÝVOJ DIDAKTIKY DĚJEPISU

Předtím, než se zmíním o mé myšlence dopodrobna, rád bych vám něco napsal o historii didaktiky dějepisu, které jsem se dozvěděl převážně ze zdrojů, uvedených výše. Následující informace by vás měli přesvědčit v tom, že mnou navrhovaná změna je podstatná, nikoliv však jediná, která by se měla v této věci dělat.

1.1 Středověk

V období raného středověku se vzdělání upínalo především na víru, ale již v této době se rozšiřuje společenské povědomí o dějinách, a to především národních. Musíme si uvědomit, že v raném středověku, a i v jeho průběhu existovalo mnoho států, převážně monarchií, ale také diarchií a teokracií, které měli absolutistický charakter. Ve Francii pro tento způsob vlády existuje termín Ancien Régime, kterým byl nazván starý režim francouzského absolutismu. Tento styl řízení státu byl aplikován téměř v celém tehdy známém středověkém světě s různými obměnami. V této době se vzdělanost jevila pro vládnoucí vrstvy jako nežádoucí a ani většina šlechty neuměla číst a psát. Na tyto činnosti si najímali písaře.

1.2 Renesance a Humanismus

V pozdějším období vrcholného středověku a počínajícího novověku na konci 15. a v průběhu následujících století se přestala společnost upínat pouze na náboženské dějiny, ale začala se zajímat o svou vlastní historii. Počátek evropské civilizace našli v antické kultuře, ale zajímali se také o dědictví Říma, Perské říše a od 18. století o Starověký Egypt. Zájem o Egypt podnítilo rozluštění Rosettské desky, která byla rozluštěna díky řecké verzi.

1.3 Novověk

V novověku pokračoval trend zainteresovanosti v přírodních a humanitních vědách na úkor teologie, a to především v oblasti fyziky a chemie. Poté taky v informatice. Můžu uvést ukázkový příklad. Například lidé přišli díky Isaacu Newtonovi na gravitační sílu a mnoho dalších jeho zákonů.

1.3.1 Vzdělávací a školní reformy u nás v období Habsburské monarchie

V rámci Habsburského soustátí, jakožto absolutistické monarchie, se předpokládá, že se nové myšlenky zakazovaly v zájmu monarchie, ale i přesto se zde objevují pokusy z řad obyvatel monarchie přinést nové myšlenky do znužené a z velké části negramotné společnosti. Dále je tu snaha samotného habsburského panovníka, respektive panovnice, zvýšit gramotnost svého vlastního obyvatelstva, což je v historii monarchie netradiční jev.

- *Pedagogické návrhy Jana Amose Komenského*

Jedním z prvních inovátorů v otázce didaktiky dějepisu je Jan Amos Komenský. Nejen, že se věnoval pedagogice jako celku, prosazoval také ve svých pracích dějepis jako samostatný předmět, nikoliv jen jako doplněk do zeměpisu, katechismu a náboženství. Dokonce měl tuto myšlenku tak rozvinutou, že sám sepsal osnovy dějepisu podle věku žáka tak, aby tomu daný jedinec rozuměl. Ve svém díle *Velká didaktika* prosazuje názor, dle kterého by se měl dějepis vyučovat již od mateřské školy až po univerzity. Komenský chápal dějepis jako provázaný celek dějin biblických, politických, kulturních a v neposlední řadě tzv. dějin, které dnes označujeme dějinami všedního dne. Do této oblasti zařadil dějiny umění, vynálezy, mravy a obyčeje různých národů. Komenský rovněž zdůrazňoval význam regionální historie.

- *Školné reformy Marie Terezie*

Po období třicetileté války bylo školství habsburského soustátí značně nekvalitní. Tento stav se však změnil na konci vlády Marie Terezie ve druhé polovině 18. století. V roce 1774 byl vydán na popud Marie Terezie Všeobecný školní řád, kterým byl, kromě zavedení povinné školní docházky, nově uzpůsoben školský systém, co do rozdělení škol. Ani v této době však nedošlo k zařazení dějepisu jako samostatného předmětu. O rok později, tedy v roce 1775, byl vydán nový školní řád, který byl určen pro pěti- a šestiletá gymnázia.

1.3.2 Didaktika dějepisu a prvotní tvorba učebnic

První učebnice byla vytvořena učitelem na Malé Straně, Alešem Pařízkem, mezi jehož podklady patří díla kronikářů Hájka z Libočan, Bohuslava Balbína a Jana Františka Beckovského. Jmenovala se Uvedení do dějin Čech pro občana. A. Pařízek v tomto díle spojuje politické a kulturní dějiny. Hojně jsou zde zastoupeny biografická díla o významných osobnostech, ale zabývá se i územním uspořádáním našich zemí. Důraz je kladen nejen na čas, ale i na prostor, ve kterém se události odehrávaly. Součástí Pařízkovy učebnice je i mapa Čech, tudíž si studenti mohou lépe představit výklad vyučujícího. Kriticky odsuzuje husitství a Velkou francouzskou revoluci. Žákem Aleše Pařízka byl Jakub Jan Ryba, který však sepsal Krátký výtah z Letopisů českých, jenž byl určen pro místní rožmitálské žáky, nikoliv tedy pro širší studentstvo. Dalšími autory dějepisných textů pro žáky byli Otto Steinbach, autor Malých dějin Moravy pro mládež, a Jindřich Wolf, který napsal Dějiny Království českého pro potřeby studující mládeže. Bohužel všichni výše uvedení měli jeden společný zdroj - Hájka z Libočan, jehož texty však obsahovaly mytologii a pozbývaly skutečných fakt.

- *Didaktika dějepisu 19. století*

Výuka dějepisu byla v první polovině ovlivněna dvěma směry – nekritickým romantismem a kritickým dějepisectvím. V této době se učebnice stále tvořily nahodile – pouze se opisovaly kroniky, popřípadě se do textů přidávaly vlastní poznatky autora. Ani metodika Jana Amose Komenského se z důvodu náboženské nerovnoprávnosti nepoužívala.

Ve druhé polovině 19. století přišel zlom, kdy byl dějepis oficiálně zařazen jako samostatný předmět do všech škol, od obecných až po vysoké. Co se týče struktury našeho školství, důležitý je v tomto ohledu základní školský zákon z roku 1869, kterému předcházela Exner-Bonitzova reforma z roku 1849.

Na obrázku si můžete všimnout v oblasti mezi Ruskem a Tureckem Kavkaz a východně od Volgogradu se nachází, zelenou barvou zvýrazněný, výběžek Kazachstánu.

2.2 Prvotní myšlenka

V dubnu roku 2017 mi hlavou proběhla myšlenka, že bych si mohl sepsat do tabulek historii států Střední Evropy. Později jsem usoudil, že by tyto tabulky mohli sloužit k výuce dějepisu na základních, středních a vysokých školách.

2.3 Další myšlenkové pochody

Vzhledem k mé vzrůstající vospělosti a uvědomělosti jsem začal, i díky novému poznatku, získaného v hodinách informatiky, přetvářet podobu mé myšlenky.

V novém pojetí řešení metodické problematiky didaktiky dějepisu tabulka výše zmíněná

a° od° ní odvozené netvořila hlavní pilíř, nýbrž jen doplněk pro přehlednost v dějinách. Vzhledem k mé zainteresovanosti v daném oboru a mému zájmu jsem v průběhu první poloviny roku 2019 zkontaktoval dva profesory Filozofické fakulty Univerzity Karlovy (dále jen „FF UK“).

V lednu a únoru jsem komunikoval s panem profesorem z Ústavu českých dějin (dále „ÚČD“) a° na přelomu května a června jsem navázal kontakt s profesorem Horčičkou z Ústavu světových dějin (ÚSD), kterému jsem, stejně jako profesorovi z ÚČD, vysvětloval mou myšlenku a v případě dotazu jsem jim jejich dotazy zodpověděl.

S panem profesorem z ÚČD jsem probíral nesrovnalosti v terminologii ve výše zobrazené tabulce.

S panem profesorem Horčičkou jsme probírali, jak již jsem v předchozím odstavci zmínil, moji myšlenku a pan profesor mi sdělil svůj názor na tento úkol, který jsem si dal, jelikož mi nepřipadá současný stav této problematiky v pořádku.

2.4 Princip fungování mého metodického systému

2.4.1 Obecný popis

Principem mého projektu je využití nejnovějších technologií pro výuku. Tím bych chtěl ukázat, že nejnovější IT technologie se dají použít i na něco jiného než na výrobu videí, her

a dalších zábavný obsah.

2.4.2 Konkrétní nabídka

Konkrétně se jedná o výukový podpůrný materiál, který lze klasifikovat jako e-učebnici, ke které by se mohl, podle přání konkrétního zákazníka – školy, vytvořit. Důvodem a zároveň výhodou e-učebnice mého ražení je, že bych rád studoval na FF UK a chtěl bych se zabývat historií a tvořil bych, společně se svými spolužáky (pokud by o to měli zájem) a tak bych měl kompetence dopisovat do těchto učebnic - za předpokladu, že každá škola, která by o můj produkt měla zájem, ale každá by měla jiné požadavky na estetickou stránku.

2.4.3 Další oblasti využití

Projekt se zabývá tvorbou e-učebnic politických dějin pro ZŠ, SŠ – do těchto bych rád zařadil gymnázia. Tyto učebnice se budou pouze okrajově zabývat jinými obory, jako jsou například přírodní vědy, humanitní a tak dále. Můj názor ale je, že každý obor má ve světě své místo a navíc hlavně střední školy jsou specializované na tyto jednotlivé obory a tudíž by bylo možné a také vhodné vytvořit učebnice shrnující historii jednotlivých oborů, jelikož si tak každý žák může vybrat své období, například co se týče umění.

3 ZÁVĚR

Nutno říci, že v prvopočátku mého nápadu stála myšlenka osobních poznámek o historii.

Postupem času se z toho jsem z toho vytvořil myšlenku didaktických pomůcek při výuce dějepisu, které sice nemusí být plošné, ale jsem si jist, že některé školy mé snažení ocení a budou mít zájem přejít na nový způsob výuky. Dále je jasné, že realizaci sám nezvládnou, ale naštěstí odborníci mi rádi, jak jsem se přesvědčil již v dosavadním průběhu tvorby, poradí, a to je něco nedocenitelného. Tímto bych jim chtěl za odbornou pomoc poděkovat, protože sami mají hodně práce, ale i přesto si na mě udělali čas.

Mimo zmíněnou internetovou platformu bych rád ušetřil učitelům dějepisu volný čas, rád bych na jejich žádost vytvořil prezentace na témata v rámci historie, tj. například První republika. Po vytvoření bych prezentaci zaslal danému pedagogovi a poté upravil, podle jejich reklamací, pokud by bylo potřeba.

4 ZDROJE:

- *PARKAN, František. Didaktika dějepisu [online]. [cit. 2020-03-10]. Dostupné z: https://uprps.pedf.cuni.cz/UPRPS-353-version1-didaktika_dejepisu.pdf*
- *Didaktika a metodika výuky společenských oborů a dějepisu [online]. [cit. 2020-03-10]. Dostupné z: <http://ksv.upol.cz/txt/DMSO.pdf>*
- *HANZLÍČEK, Jakub. Využití audiovizuálních prostředků v dějepisu [online]. [cit. 2020-03-10]. Dostupné z: <https://otik.uk.zcu.cz/bitstream/11025/9623/1/Diplomova%20prace.pdf>*